

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Сумська філія
Кафедра соціально-економічних дисциплін**

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни «Біржова діяльність»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
081 Право (право)

Суми 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою Сумської філії
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 29.08.2023 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціально-економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 2

Розробник:

Доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії ХНУВС,
кандидат економічних наук Петровська С.А.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії ХНУВС,
кандидат наук з державного управління, доцент Дементов В.О.
2. Доцент кафедри маркетингу ННІ бізнесу, економіки та менеджменту
Сумського державного університету, доктор економічних наук, професор
Пімоненко Т.В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 3 Загальна кількість годин – 90 Кількість тем – 10	<u>08 Право</u> <u>081 Право</u> <u>перший (бакалаврський)</u> <u>рівень вищої освіти</u>	Навчальний курс <u>другий</u> семестр <u>третій</u> Види контролю: <u>залік</u>
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання		заочна форма навчання
Лекції – <u>20</u> ; (години)		Лекції – <u>4</u> ; (години)
Практичні заняття – <u>20</u> ; (години)		Практичні заняття – <u>4</u> ; (години)
Самостійна робота – <u>50</u> ; (години)		Самостійна робота – <u>82</u> ; (години)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Біржова діяльність» є формування у здобувачів освіти системи знань з організації та функціонування біржового ринку як складового елементу інфраструктури ринку, технології та нормативно-правових засад здійснення біржових операцій.

Завданнями вивчення дисципліни є ознайомлення з узагальненим досвідом роботи зарубіжних та вітчизняних бірж, вивчення нормативно-правових основ здійснення біржової діяльності в Україні, опанування технології здійснення біржових операцій на різних видах бірж.

Міждисциплінарні зв'язки. Викладання дисципліни «Біржова діяльність» базується на знаннях, здобутих при вивченні дисциплін «Основи економічної теорії» та «Інформаційне забезпечення професійної діяльності».

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- сутність біржової діяльності;
- нормативно-правову базу та систему регулювання біржової діяльності;

- принципи організаційної діяльності бірж та механізм їх функціонування;
- особливості організації брокерської діяльності;
- технологію здійснення біржових операцій;
- економічний механізм біржової торгівлі;

вміти:

- вільно користуватися біржовою інформацією для здійснення біржових операцій;
- організовувати взаємовідносини підприємства з біржами та брокерськими конторами;
- організовувати реалізацію продукції використовуючи біржові механізми;
- здійснювати біржові операції для управління ціновими ризиками;
- здійснювати хеджування на біржових ринках для страхування фінансових ризиків, пов'язаних зі змінами цін при виробництві та реалізації продукції.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни		
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
	ЗК3	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
	ЗК7	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
	ЗК9	Здатність працювати в команді
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ЗК)	СК9	Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології, необхідні під час здійснення юридичної діяльності

	СК11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти
	СК12	Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції
	СК14	Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації
	СК16	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення

3. Програма навчальної дисципліни

Тема №1. Історія розвитку біржової діяльності та сучасний стан біржового ринку

Сутність біржі, її роль та місце в економіці. Юридичний, організаційний та економічний аспекти діяльності біржі.

Класифікація бірж та їх функції. Класифікація бірж залежно від виду біржового товару. Типи бірж за принципом організації (ролі держави в створенні бірж). Види бірж за формою участі відвідувачів у торгах. Систематизація бірж за номенклатурою товарів, що є об'єктом біржового торгу. Види бірж залежно від місця і ролі бірж у світовій торгівлі та функцій, що їх виконують. Систематизація бірж за характером операцій.

Етапи розвитку біржової торгівлі за кордоном та сучасний стан світового біржового ринку. Виникнення перших класичних бірж. Становлення та розвиток сучасних провідних бірж світу.

Становлення та розвиток біржового ринку в Україні. Історія формування бірж у світовому господарстві та Україні. Основні етапи розвитку біржової торгівлі в Україні.

Тема №2. Регулювання біржової діяльності

Поняття й необхідність регулювання біржової діяльності.

Регулювання біржової діяльності в Україні. Правові засади діяльності бірж в Україні. Роль держави в регулюванні біржової торгівлі. Зв'язок біржового механізму з державним регулюванням. Законодавчі акти України, що регулюють діяльність бірж. Правовий статус біржі. Порівняльна характеристика бірж України за організаційно-правовими формами.

Особливості біржового регулювання в зарубіжних країнах.

Тема №3. Біржові угоди

Характеристика біржового товару. Класифікація біржових товарів. Лот і його розміри.

Біржова угода: ознаки, сутність, зміст, класифікація. Види біржових угод. Вимоги до біржових угод.

Угоди з реальним товаром та угоди із зобов'язаннями поставки та правами на ці активи (ф'ючерси та опціони). Спот або касові угоди. Форвардні угоди. Процедура укладання спотової угоди.

Фінансові інструменти. Джерела інформації про фінансові інструменти.

Тема №4. Організація і технологія біржової діяльності

Організаційна структура управління біржою. Функції загальних зборів членів біржі та виборних органів. Біржовий комітет (президія біржі, ревізійна комісія та арбітражна комісія). Виконавчий комітет (правління біржі). Функції котирувальної комісії та розрахункової (клірингової) установи.

Організація біржових торгів. Порядок укладання біржових угод. Вимоги до операційної зали, її секції та торговельні місця. Методи ведення біржових торгів. Система жестів брокерів. Реєстрація угод.

Порядок виставлення товарів на торги і їх зняття.

Технологія проведення біржового торгу.

Тема №5. Учасники біржових операцій

Засновники та члени біржі. Їх права та обов'язки. Вимоги Законів України до засновників товарної і фондової бірж. Вступний внесок члена біржі. Ринкова вартість біржового місця.

Учасники біржових сесій. Дилери і брокери. Спекулянти, арбітражери і хеджери. Участь інституційних інвесторів у біржових операціях.

Біржові посередники.

Тема №6. Брокерська діяльність у біржовій торгівлі

Сутність і види брокерської діяльності. Брокерська фірма, роль і місце в біржовій діяльності. Вимоги до брокерів. Функції брокерів. Організація діяльності брокерських фірм. Функції і підрозділи фронт-офісу та бек-офісу.

Види брокерських угод. Винагорода за брокерську діяльність та ефективність її здійснення.

Ведення рахунків клієнтів. Система клірингу та її складові. Види рахунків. Звітність щодо виконання наказів клієнтів. Інформація, що міститься у підтвердженні про виконання наказу клієнта.

Правове регулювання брокерської діяльності.

Тема №7. Економіко-правові основи діяльності товарної біржі

Поняття та завдання товарних бірж. Провідні світові товарні біржі.

Організаційно-правові засади діяльності товарної біржі. Організаційно-правова форма товарної біржі. Основні вимоги Господарського кодексу України та Законів України щодо організаційно-правової форми товарної біржі.

Порядок створення та реєстрації товарної біржі. Документи, що надаються при державній реєстрації товарної біржі. Функції, права та обов'язки товарної біржі.

Структура управління біржою та її органи.

Майнова основа діяльності та відповідальності товарної біржі. Джерела

формування майна товарної біржі. Порядок використання майна товарної біржі. Види санкцій, що можуть застосовуватися щодо товарної біржі за правопорушення в сфері господарювання. Типові правопорушення з боку товарних бірж в Україні.

Тема №8. Економіко-правові основи діяльності фондової біржі

Фондовий ринок і його учасники. Суб'єкти ринку цінних паперів – емітенти, інвестори та фінансові посередники. Діяльність інвестиційного інституту на ринку цінних паперів. Цінні папери як біржовий товар.

Економічна та організаційно-правова сутність фондової біржі. Статут і правила фондової біржі. Функції фондової біржі.

Типи та організація укладання угод на фондовому ринку. Зміст угоди на фондовому ринку. Класифікація угод на фондовому ринку. Угоди за власні кошти і угоди за позикові гроші. Етапи укладання угод. Основні функції клірингу і пов'язаних з ним розрахунків. Котирування цін при угодах.

Державно-правове та інституційно-правове регулювання фондового ринку. Застосування індексів на фондовому ринку.

Тема №9. Економіко-правові основи діяльності валютної біржі

Поняття, функції і суб'єкти валютного ринку. Економічна сутність валютної біржі. Особливості структури валютного ринку в деяких країнах. Провідні світові валютні біржі.

Передумови і етапи становлення валютного ринку України.

Організаційно-правове забезпечення діяльності валютної біржі. Вимоги чинного законодавства України щодо угод купівлі-продажу на міжбанківському валютному ринку. Правовий статус та основні функції Української міжбанківської валютної біржі(УМВБ).

Механізм укладення угод з валютою. Угода між клієнтом і учасником торгів. Блокування коштів клієнта для виконання операцій. Заявка учасника торгів на купівлю-продаж іноземної валюти. Біржовий торг на валютній біржі. Фіксинг на валютній біржі. Форми корегування заявок. Реєстрація операцій з купівлі-продажу іноземної валюти. Розрахунки учасників торгів з угод, що укладені на валютній біржі.

Виконання валютних контрактів. Облігаційні контракти. Короткострокові контракти за нормами процента. Фондові арбітражні операції (спред). Щоденні цінові обмеження. Укладання угод і вимоги різниці (маржі). Комісійні проценти при укладанні угод з валютою.

Тема №10. Економіко-правові основи діяльності ф'ючерсної біржі

Теоретичні основи ф'ючерсної біржі, її цілі та зміст. Об'єкти ф'ючерсної торгівлі.

Механізм біржової ф'ючерсної торгівлі. Організація біржової торгівлі ф'ючерсними контрактами. Порядок розрахунків і порядок ліквідації ф'ючерсних контрактів. Організація виконання ф'ючерсних контрактів. Функції розрахункової палати.

Види біржових операцій на ф'ючерсному ринку.

Біржове хеджування та спекуляція. Опціони з ф'ючерсними контрактами. Економічна сутність опціону та його функції. Механізм функціонування опціону. Чинники, що визначають рівень премії. Прості, подвійні та кратні опціони.

Перспективи розвитку ф'ючерсного ринку в Україні. Реалізація переваг ф'ючерсної торгівлі. Ф'ючерсний ринок як один із інструментів виконання державою макроекономічних функцій. Організаційно-правове забезпечення розвитку ф'ючерсного ринку в Україні.

4. Структура навчальної дисципліни
4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
7 семестр							
Тема №1. Історія розвитку біржової діяльності та сучасний стан біржового ринку	9	2		2		5	
Тема №2. Регулювання біржової діяльності	9	2		2		5	
Тема №3. Біржові угоди	9	2		2		5	
Тема №4. Організація і технологія біржової діяльності	9	2		2		5	
Тема №5. Учасники біржових операцій	9	2		2		5	
Тема №6. Брокерська діяльність у біржовій торгівлі	9	2		2		5	
Тема №7. Економіко-правові основи діяльності товарної біржі	9	2		2		5	
Тема №8. Економіко-правові основи діяльності фондової біржі	9	2		2		5	
Тема №9. Економіко-правові основи діяльності валютної біржі	9	2		2		5	
Тема №10. Економіко-правові основи діяльності ф'ючерсної біржі	9	2		2		5	
Всього за семестр № 3:	90	20		20		50	Залік

**4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(заочна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
7 семестр							
Тема №1. Історія розвитку біржової діяльності та сучасний стан біржового ринку	9	2		-		7	
Тема №2. Регулювання біржової діяльності	9	2		-		7	
Тема №3. Біржові угоди	9	-		-		9	
Тема №4. Організація і технологія біржової діяльності	9	-		-		9	
Тема №5. Учасники біржових операцій	9	-		-		9	
Тема №6. Брокерська діяльність у біржовій торгівлі	9	-		-		9	
Тема №7. Економіко-правові основи діяльності товарної біржі	9	-		2		7	
Тема №8. Економіко-правові основи діяльності фондової біржі	9	-		2		7	
Тема №9. Економіко-правові основи діяльності валютної біржі	9	-		-		9	
Тема №10. Економіко-правові основи діяльності ф'ючерсної біржі	9	-		-		9	
Всього за семестр № 3:	90	4		4		82	Залік

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Літе- ратура:
Тема № 1. Історія розвитку біржової діяльності та сучасний стан біржового ринку		
	1. Яка роль бірж у ринковій економіці? 2. Охарактеризуйте основні етапи та тенденції розвитку української біржової торгівлі. 3. Підготувати реферат.*	н: 1-8 о: 1-4 д: 1-5 і: 1-6
Тема № 2. Регулювання біржової діяльності		
	1. Охарактеризуйте зв'язок біржового механізму з державним регулюванням. 2. Провести порівняльну характеристику бірж України за організаційно-правовими формами. 3. Підготувати реферат.*	н: 1-8 о: 1-4 д: 1-5 і: 1-6
Тема №3. Біржові угоди		
	1. Характеристика біржової угоди з економічного, організаційного, юридичного та етичного поглядів. 2. Біржові угоди з реальним товаром, їх особливості, класифікація, характеристика. 3. Підготувати реферат.*	н: 1-8 о: 1-4 д: 1-5 і: 1-6
Тема № 4. Організація і технологія біржової діяльності		
	1. Охарактеризувати структуру підрозділів біржі та їх функції. 2. Охарактеризувати порядок проведення біржових торгів. 3. Підготувати реферат.*	н: 1-8 о: 1-4 д: 1-5 і: 1-6
Тема № 5. Учасники біржових операцій		
	1. Охарактеризувати права, обов'язки та відповідальність біржового маклера. 2. Учасники та відвідувачі торгів. 4. Підготувати реферат.*	н: 1-8 о: 1-4 д: 1-5 і: 1-6
Тема № 6. Брокерська діяльність у біржовій торгівлі		
	1. Охарактеризувати угоди на брокерське обслуговування. 2. Пояснити регулювання взаємовідносин брокерів з клієнтами. 3. Підготувати реферат.*	н: 1-8 о: 1-4 д: 1-5 і: 1-6
Тема № 7. Економіко-правові основи діяльності товарної біржі		
	1. Які особливості функціонування мають товарні біржі в Україні? 2. Якою є господарсько-правова відповідальність товарної біржі? 3. Підготувати реферат.*	н: 1-8 о: 1-4 д: 1-5 і: 1-6

	Тема № 8. Економіко-правові основи діяльності фондової біржі	
	1. Охарактеризувати процес утворення фондової біржі та права її членів. 2. Розглянути види цінних паперів та особливості їх обертання на ринку. 4. Підготувати реферат.*	н: 1-8 о: 1-4 д: 1-5 і: 1-6
	Тема №9. Економіко-правові основи діяльності валютної біржі	
	1. Охарактеризувати принципи функціонування валютних бірж. 2. Порухення порядку здійснення валютних операцій. 3. Підготувати реферат.*	н: 1-8 о: 1-4 д: 1-5 і: 1-6
	Тема №10. Економіко-правові основи діяльності ф'ючерсної біржі	
	1. Роль і місце спекулянтів на ф'ючерсному ринку. Спекулянти «ведмеді» та «бики»: їх різниця та задачі. 2. Ф'ючерсні угоди, особливості їх укладання. 3. Підготувати реферат.*	н: 1-8 о: 1-4 д: 1-5 і: 1-6

* – реферат пишеться студентом у кількості 1 на семестр.

5. Індивідуальні завдання

5.1. Теми рефератів

1. Історія розвитку біржової торгівлі.
2. Становлення та розвиток сучасних провідних бірж світу.
3. Основні етапи розвитку біржової торгівлі в Україні.
4. Розвиток біржової торгівлі на Сумщині.
5. Розвиток біржової діяльності на світових товарних та фінансових ринках.
6. Структура світової біржової торгівлі.
7. Головні світові центри торгівлі іноземною валютою.
8. Сучасні тенденції розвитку світового валютного ринку.
9. Intercontinental Exchange (ICE) – найбільший світовий біржовий холдинг.
10. Діяльність групи компаній Euronext.
11. Діяльність фондової біржі NASDAQ.
12. Сучасний стан і перспективи біржової торгівлі нафтою.
13. Розвиток і сучасний стан світового біржового ринку зерна.
14. Становлення ринку цінних паперів в Україні.
15. Основні напрями розвитку фондового ринку в Україні.
16. Перспективи розвитку ф'ючерсного ринку в Україні.
17. Концепція розвитку біржового аграрного ринку в Україні.
18. Основні показники діяльності агропромислових бірж в Україні.
19. Основні показники діяльності товарних і товарно-сировинних бірж в Україні.
20. Основні показники діяльності універсальних бірж в Україні.
21. Діяльність Української міжбанківської валютної біржі (УМВБ).
22. Аналіз структури пропозицій для продажу за видами товарів на біржах України.
23. Аналіз обсягу і структури укладених угод за видами товарів на біржах України.
24. Індексний аналіз фондових ринків.
25. Похідні цінні папери та ефективність їх функціонування.
26. Напрями удосконалення діяльності структурних підрозділів товарної біржі.
27. Сучасні тенденції удосконалення управління товарною біржою.
28. Розвиток брокерської індустрії як чинник становлення ефективного біржового ринку в Україні.
29. Державне регулювання біржового аграрного ринку.

30. Формування інфраструктури біржового аграрного ринку.
31. Законодавчо-правове регулювання біржової діяльності.
32. Принципи діяльності та організаційна структура бірж.
33. Організація біржової торгівлі на ф'ючерсних біржах.
34. Характеристика й класи біржового товару.
35. Процедура проведення біржових торгів.
36. Характеристика угод на товарній і фондових біржах .
37. Поняття та техніка хеджування на біржовому ринку.
38. Торгівля опціонними контрактами на біржовому ринку
39. Біржові операції на ф'ючерсному ринку.
40. Сучасний стан світового біржового ринку.

5.1.2. Теми курсових робіт –не передбачено навчальним планом

5.1.3. Теми наукових робіт – не передбачено навчальним планом

6. Методи навчання

Для досягнення мети та завдань вивчення дисципліни здобувачі повинні виконати запланований обсяг аудиторних занять (прослухати лекції та взяти участь у практичних заняттях, пройти рубіжний контроль у вигляді відповідей на тестові завдання), а також виконати самостійну (позааудиторну) роботу у формі підготовки та захисту реферату.

При підготовці реферату здобувачі освіти, як правило, повинні проконсультуватися з викладачем (лектором) і узгодити з ним тематику, зміст контрольної роботи у вигляді розгорнутого плану та обов'язкові для використання літературні джерела. При підготовці реферату здобувачі повинні використовувати рекомендовану літературу, а також інші джерела інформації (Інтернет та періодичні видання, матеріали з тематики реферату тощо). Наявність у рефераті оригінальних матеріалів, результатів власних аналітичних досліджень та висновків є необхідною умовою позитивного оцінювання роботи.

Практичне заняття – форма навчального заняття, на якому обговорюються попередньо визначені питання, до яких здобувачі освіти готують тези виступів, реферати. Усе це потребує певної самостійної роботи. На кожному занятті викладач оцінює виступи здобувачів, їх активність у дискусії, уміння формулювати та обстоювати власну позицію тощо.

Викладач може вирішувати на практичному занятті такі завдання:

- повторення та закріплення знань;
- контроль знань;
- педагогічне спілкування, творча співпраця;
- узагальнення і оцінювання знань.

Мета практичних занять при вивченні дисципліни «Біржова діяльність» ознайомити здобувачів з особливостями самостійної роботи з літературою, першоджерелами з дисципліни та методикою їх опрацювання, підготувати їх до написання рефератів, сформувані навички участі в колективних заходах – навчальних прес-конференціях, круглих столах, дискусіях.

Реферат – поліваріантна форма роботи; її використання потребує попередньої роботи як здобувачів, так і викладачів. До того ж на занятті важливо створити умови, які б стимулювали процес творчості, дискусії.

Дискусія є однією з найпоширеніших форм практичного заняття. Мета дискусії – виявити відмінності в розумінні питання і у творчій суперечці встановити істину, дійти спільної точки зору. Змістовна самостійна підготовка здобувача в цьому разі – накопичення необхідних знань з теми. Дискусія збагачує зміст вже відомого матеріалу, допомагає впорядкувати і закріпити його.

У практиці викладання дисципліни «Біржова діяльність» застосовується поєднання таких видів практичних занять:

- практика запитань і відповідей;
- практика – розгорнута бесіда, яка передбачає ґрунтовну підготовку здобувачів з питань;
- практика, що передбачає усні відповіді здобувачів з подальшим їх обговоренням;
- практика – дискусія за принципом круглий стіл, презентація;
- практика, що передбачає обговорення письмових рефератів здобувачів та їх оцінювання;
- практика – конференція, робота з малими групами;
- практика – вирішення проблемних завдань, конкретних ситуацій;
- практика – “мозкова атака”.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Походження терміну «біржа».
2. Юридичний, організаційний та економічний аспекти діяльності біржі.
3. Основні та допоміжні функції бірж.
4. Функції бірж в період становлення ринкових відносин.
5. Класифікація бірж в залежності від виду біржового товару.
6. Види бірж за принципом організації.
7. Види бірж за формою участі відвідувачів у торгах.
8. Види бірж за номенклатурою товарів, що є об'єктом біржового торгу.
9. Види бірж за характером операцій.
10. Види бірж залежно від характеру діяльності.
11. Історія формування бірж у світовому господарстві.
12. Історія розвитку бірж в Україні.
13. Класифікація біржових товарів.
14. Контракти з реальними активами.
15. Контракти з зобов'язаннями поставки та правами на ці активи.
16. Характеристика біржових товарів.
17. Засновники та члени біржі. Їх права й обов'язки.
18. Дилери як учасники біржових операцій.
19. Брокери як учасники біржових операцій.
20. Спекулянти та їх різновид – арбітражери.
21. Біржові посередники.
22. Сутність і види брокерської діяльності.
23. Правове регулювання брокерської діяльності.
24. Організаційна структура управління біржою.
25. Компетенції загальних зборів біржі.
26. Функції Біржового комітету.
27. Біржовий арбітраж.
28. Котирувальна комісія і її функції.
29. Порядок укладання біржових угод.
30. Методи ведення біржових торгів.
31. Організація діяльності брокерських фірм.
32. Ведення рахунків клієнтів.
33. Види рахунків клієнтів.
34. Звітність щодо виконання наказів клієнтів.
35. Поняття та завдання товарних бірж.
36. Провідні світові товарні біржі.
37. Організаційно-правова форма товарної біржі.
38. Порядок створення та реєстрації товарної біржі.

39. Функції товарної біржі.
40. Обов'язки товарної біржі.
41. Права товарної біржі.
42. Майнова основа діяльності та відповідальності товарної біржі.
43. Економічна та організаційно-правова сутність фондової біржі.
44. Функції фондової біржі.
45. Класифікація та типи цінних паперів.
46. Номінальна, балансова і курсова (ринкова) вартість акцій.
47. Види акцій.
48. Цінні папери другого і третього порядків.
49. Типи і характеристика облігацій.
50. Учасники фондового ринку.
51. Інвестор як учасник фондового ринку.
52. Фондові угоди та їх класифікація.
53. Етапи (стадії) укладення фондових угод.
54. Котирування цін при фондових угодах.
55. Форми правового регулювання фондового ринку.
56. Органи державно-правового регулювання фондового ринку.
57. Органи інституційно-правового регулювання фондового ринку.
58. Економічна сутність валютної біржі.
59. Провідні світові валютні біржі.
60. Організаційно-правове забезпечення діяльності валютної біржі.
61. Українська міжбанківська валютна біржа (УМВБ) та її функції.
62. Валюта як товар.
63. Типи і характеристика валютних операцій.
64. Механізм укладення угод з валютою.
65. Виконання валютних контрактів.
66. Теоретичні основи ф'ючерсної біржі, її цілі та зміст.
67. Організація біржової торгівлі ф'ючерсними контрактами.
68. Порядок розрахунків і порядок ліквідації ф'ючерсних контрактів.
69. Організація виконання ф'ючерсних контрактів.
70. Біржове хеджування та спекуляція.
71. Опціони з ф'ючерсними контрактами.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль. До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час практичних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку набутих здобувачем вищої освіти знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів враховуються такі види робіт: навчальні заняття (практичні); самостійна робота (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання розрахункових завдань, підготовка рефератів, публікацій, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Результат навчальних занять за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок під час навчальних занять протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Результат самостійної роботи за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок з самостійної роботи, отриманих протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} = \left(\text{Результат навчальних занять за семестр} + \text{Результат самостійної роботи за семестр} \right) / 2 \cdot 10$$

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку) обов'язкова.** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить – **50**

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру, та балів, набраних на підсумковому контролі (заліку).

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} + \text{Кількість балів за підсумковим контролем}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю отримав оцінку «незадовільно», складає його повторно. Повторне складання підсумкового контролю (заліку) допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить завідувач кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівники.

Вимоги до здобувачів вищої освіти щодо засвоєння змісту навчальної дисципліни, а саме:

Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Модульний контроль
Отримати не менше 4 позитивних оцінок	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи, вирішити практичне завдання тощо.	Отримати за модульний контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
94-96			
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або однією-двома значними помилками
80-84			
75-79		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками або з однією-двома значними помилками
70-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не носять істотний характер, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконана, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками
65-69			
60 – 64		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
40-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, потрібні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21-40			
1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєний, потрібні практичні навички роботи несформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література (основна, додаткова), інформаційні та навчальні ресурси в Інтернеті

Нормативна література

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 року № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>.
4. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 року № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
5. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 року № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
6. Про товарні біржі : Закон України від 10.12.1991 року № 1956-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12>.
7. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 року № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
8. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

Основна

1. Дикань В.Л. Біржова діяльність: підручник / В.Л. Дикань, І.Л. Назаренко, Ю.А. Пługіна. Харків : УкрДУЗТ, 2017. 283 с. URL: <http://lib.kart.edu.ua/handle/123456789/2404>.
2. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: підручник / за заг. ред. О.В. Димченко; [О.В. Димченко, О.Д. Панова, В.В. Коненко та ін.]; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2022. 432 с.
3. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: підручник / за ред. д.е.н, проф. І.М. Сотник, д.е.н., проф. Л.М. Таранюка. Суми : Університетська книга, 2018. 572 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/80114/1/Sotnik_torgivlja.pdf.
4. Основи біржової діяльності: навчальний посібник / М.О. Солодкий, Н.П. Резнік, В.О. Яворська: [за ред. М.О. Солодкого]. К.: ЦП Компрінт, 2017. 450 с

Додаткова

1. Біржовий товарний ринок : навчальний посібник / М.О. Солодкий, В.О. Яворська. 2-е видання. К. : ЦП «Компрінт», 2017. 482 с. URL:

<https://dglb.nubip.edu.ua/handle/123456789/4348>.

2. Пепа Т.В., Пішеніна Т.І., Лавринович В.В. Біржова діяльність : навч. посібник. К.: Ліра-К, 2016. 540 с.

3. Солодкий М.О., Яворська В.О. Міжнародні біржові ринки : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. М.О. Солодкого. Київ: Компрінт, 2019. 520 с.

4. Коломієць Н.О. Роль біржової діяльності в боротьбі з корупцією у фінансовій сфері. *Актуальні питання забезпечення фінансової безпеки держави в умовах глобалізації*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 лют. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. С. 68-70. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11922>.

5. Шевченко А.А., Кормільцева В.В. Хеджування біржової діяльності. *Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах*: тези доп. І міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 28-29 травня 2020 р. Дніпро, 2020. Т. 2. С. 551-552.

Інформаційні ресурси

1. <https://www.nau.ua> – Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».

2. <https://www.nssmc.gov.ua> – Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України.

3. <https://bank.gov.ua> – Офіційний сайт Національного банку України.

4. <https://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал.

5. <https://rada.gov.ua> – Офіційний веб-портал Верховної Ради України.

6. <http://www.mon.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.